

Les assignatures encara pendents de la música en viu

Les veus femenines, els grups novells i els artistes nacionals són tres dels col·lectius encara minoritzats | L'Anuari de la Música presenta una estadística sobre la programació de 12 festivals per analitzar-ne la presència

La presència de dones i grups mixtos als festivals catalans assoleix només el 26%, els artistes emergents -amb un màxim d'un o dos discos publicats- representen només un 22%, mentre que la inclusió de noms dels Països Catalans arriba al 38%, amb un 25% de bandes que canten en català. Seguint els paràmetres que ja s'apliquen als estudis internacionals, per primera vegada l'Anuari de la Música presenta una estadística sobre la programació de 12 dels festivals del país per analitzar la presència als cartells de veus femenines, grups novells i artistes nacionals, tres dels col·lectius encara minoritzats tot i les polítiques socials i culturals que en reclamen l'equiparació.

Emergents de futur

El sector professional de la indústria musical diferencia entre els promotors que contracten grans noms d'artistes internacionals i els que aposten pel producte del país i aporten mèrits i valors culturals. És per això que un reclam del sector és que els festivals tinguin capacitat i voluntat de programar artistes emergents. Als 12 festivals catalans analitzats, la presència d'artistes novells és del 22%, una xifra que es podria considerar excessivament reduïda si valorem que el públic assiteix als festivals principalment atret pels caps de cartell i, per tant, el risc de programar noms emergents es pot considerar més baix.

La gerent de l'Associació Professional de Representants, Promotors i Màners de Catalunya (ARC), Agnès Juez, creu que amb la crisi econòmica hi ha hagut tendència a ser conservadors i apostar per valors segurs: "Per als promotors privats és complicat programar artistes emergents i de 'classe mitjana' perquè no venen entrades i perquè no reben la confirmació de l'ajut públic - que permet assumir un major risc-fins al cap d'un any de celebrar els festivals". A més, segons expressen els associats d'ARC, "el principal inconvenient és que no hi ha subvencions per al desenvolupament de carreres artístiques, que contribuirien a catapultar nous artistes i fer-ne el seguiment. Cada cop hi ha menys màners, i els que hi ha són reticents a agafar producte nou, perquè no tenen temps per destinar-hi l'esforç adequat, ja que la rendibilitat dels artistes emergents és de llarg termini".

Dels grans festivals, si agafem el Primavera Sound i analitzem els 222 noms que figuren al cartell del 2016, només 37 artistes poden ser considerats emergents -amb un màxim de dos discos publicats-, que representen un 17% del total. Per contra, promotors com el Sónar han elevat la xifra fins al 26%, en la mateixa sintonia que l'aposta que han fet l'Strenes (39%), l'Acústica (38%) i el Vida (29%), que són els festivals amb els cartells que ofereixen la major possibilitat de descobrir nous artistes. Per contra, les programacions més conservadores les presenten els festivals Mil·lenni i Cap Roig, amb només un 7% d'emergents, i el Cruïlla (10%).

El director de l'Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), Xavier Díaz, lamenta també la falta d'aparadors per a grups emergents: "És una gran assignatura pendent, tot i que en som conscients i serà una de les prioritats dels propers anys. I no només falten circuits per als emergents, cal promoure'n per als professionals que excel·leixen en gèneres més minoritaris com la cançó d'autor, el jazz o la clàssica. Cal un treball de coordinació entre administracions, sobretot amb ajuntaments i diputacions, que ja ha donat fruits ben palpables en altres accions, i per això sóc optimista en la creació d'aquests circuits".

On són les dones?

Un total d'1,6 milions de persones assisteixen a festivals de música cada any a Catalunya, en els quals gairebé la meitat (49%) del públic són dones, segons dades de l'Enquesta de Consum Cultural de la Generalitat 2011. A dalt de l'escenari, però, les dades demogràfiques són molt diferents. La presència de dones artistes a les programacions ja és una pregunta recurrent a cada roda de premsa de presentació o valoració d'un festival o cicle. Però, quina és la realitat i com evoluciona? Sabem quants concerts estan protagonitzats per dones solistes o bandes amb líders femenines en els principals line-up catalans? Aquest debat, que darrerament s'ha estès també a les xarxes socials, ens porta també a reflexionar que, si les dones dominen cada cop més la indústria de la música, com és que això no es veu reflectit en les programacions dels festivals?

Per intentar donar-hi resposta, l'Anuari de la Música ha analitzat els cartells de 12 festivals catalans, de diversos estils i formats: Primavera Sound, Sónar, Acústica, Acampada Jove, Cap Roig, Guitar Festival, Canet Rock, Strenes, Cruïlla, Vida, Mil·lenni i Tradicionàrius. El resultat és que d'un total de 663 artistes programats, la presència de veus femenines es limita sols a l'11% i que les bandes mixtes -almenys una dona- són el 15%. Globalment, cal preguntar-se, on són les dones?, ja que sumant totes les variables s'assoleix només un 26% de presència femenina de mitjana als festivals catalans, molt lluny de la recomanació de la Llei d'Igualtat que vol garantir una presència de dones i homes entre el 40 i el 60%.

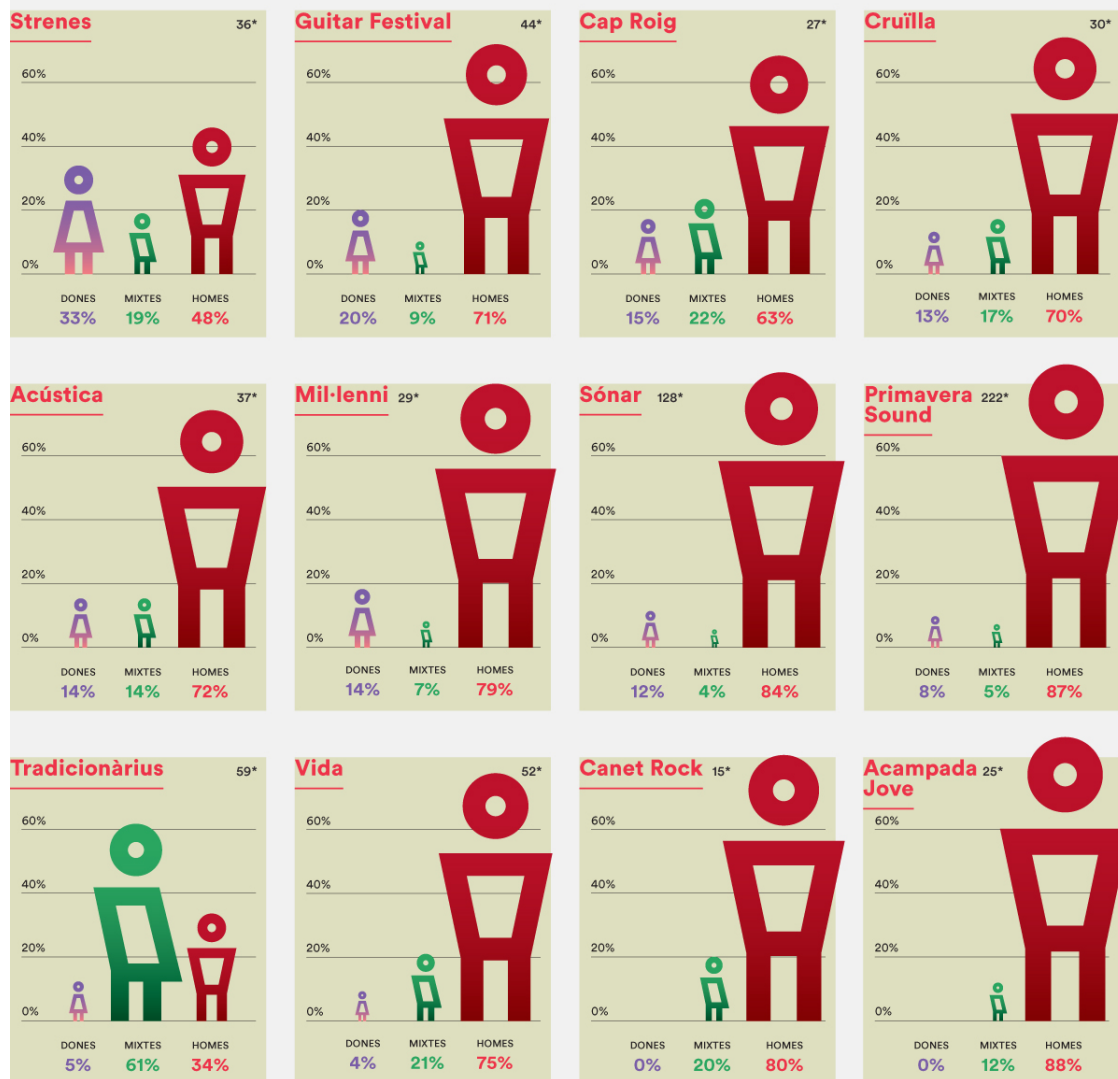
"Els programadors hem d'adquirir el compromís d'esbrinar què fan i on són les dones musicals: són joves, estan ben formades i tenen talent." Carme Zapata, presidenta de l'associació MIM

Tenint clar que la presència de dones a la música ja és un fet indiscutible, la presidenta de Mujeres de la Industria de la Música (MIM), Carmen Zapata, és contundent: "Si els programadors volem realment un canvi, hem d'adquirir el compromís d'esbrinar què fan, on són les dones i fer un esforç per incloure-les als cartells. Són joves, n'hi ha moltes, estan ben formades i tenen talent. Em sorprèn com en l'etapa de formació cada vegada hi ha més dones i en el món professional continuen sent minoria. Les persones amb càrrecs han de facilitar els canvis per a l'equilibri i la igualtat". Des de l'associació estatal MIM, que reuneix 120 membres, s'ha creat un web on consultar més de 550 artistes dones, de grups femenins o mixtes, i es treballa per a la confecció d'una llista de professionals en totes les àrees de la indústria del directe, des del promotor fins al periodista, al servei dels agents del sector.

L'Anuari 2017 ha calculat la presència femenina en els dotze festivals elegits, i el resultat és realment preocupant tal com s'aprecia a la infografia del reportatge. Es constata que als cartells més visibles, els que es veuen als carrers o als mitjans, els noms de dones hi apareixen en comptagotes, de manera que s'imposa la representació de grups només masculins. La voluntat d'aquesta publicació serà cada any realitzar el mateix estudi, com es fa amb els principals festivals mundials -Glastonbury (20,2% dones), Coachella (17% dones i 10% mixtos), Bonnaroo (16% i 11%), Lollapalooza (14% i 13%), en les edicions del 2016- per poder-ne valorar l'evolució. Si fem la comparativa respecte al mercat anglosaxó, la mitjana de dones als festivals se situa en el 17%.

Dones, homes i formacions mixtes a la programació dels festivals catalans de referència 2016

* Nombre d'actuacions

A Catalunya els casos d'èxit són l'Strenes (33% i 19%), i el Guitar Festival (20% i 9%) a Barcelona. La directora artística del Guitar, Judit Llimós, confessa que si programa més dones és senzillament perquè li agraden les veus femenines: "El Guitar té un 29% de veus de dones, però no m'hi obligo, perquè no crec en normatives. La paritat d'un festival hauria de sortir del programador, perquè hi ha dones molt destacades al món de la música. Em sabia greu que s'hagués d'imposar una xifra estipulada".

El Guitar Festival 2016, que ha programat 9 dones solistes i 4 en formacions mixtes, fa un balanç que queda lluny d'acomplir-se en altres cites. El Canet Rock 2016, també amb direcció artística femenina, Laura Duran, ha optat per grups 100% de lideratge masculí i només hi ha 4 propostes mixtes. Entre les quinze propostes artístiques del Canet, les úniques excepcions són la teclista d'**Animal** (Clàudia Bardagí), l'espectacle *La pols i l'era* (que inclou **Núria Graham**, **Núria Feliu** i

Lita Torelló, la trombonista d'**Itaca Band** (Maria Astallé) i la contrabaixista i bateria d'**Els Catarres** (Roser Cruells i Laia Fortià). "La presència femenina -segons Duran- s'hauria de calcular tant per qui dona la cara com per qui és un membre de la formació. Per tant, de la cinquantena de músics del festival, van pujar a l'escenari un 10% de dones."

"Calen quotes a les subvencions i altres accions que permetin un major apoderament de futures professionals." Xavier Díaz, president de l'ICEC

Altres festivals catalans amb important presència femenina el 2016 han estat el Cap Roig (15% dones + 22% mixtos) i el Cruïlla (13% + 17%). En el cas de la música d'arrel, cal visualitzar el paper del Tradicionàrius, amb sols 3 propostes femenines (5%) -**Roba Estesa, De Calaix i Les Violiles**-, tot i que hi ha 36 grups amb dones (61%). Així, aquest 66% de veus femenines és remarcable tenint en compte, per exemple, les glosadores del col·lectiu Cor de Carxofa, que apareix nou cops a la programació. A l'altre extrem, cal esmentar el pobre percentatge a l'Acampada Jove (zero dones solistes i 12% mixtos) o al Primavera Sound (8% + 5%).

L'estudi de l'Anuari, però, subratlla les dones que es presenten amb la seva proposta artística per la necessitat de revertir una situació injusta, com explica Zapata: "Som el 51% de la població, tenim una llei d'igualtat vigent des de fa 10 anys que ni s'aplica, ni es fa cap esforç per arribar a percentatges que demostrin que hi ha un veritable compromís a revertir una situació exageradament desproporcionada i que avança amb extrema lentitud". Des de les institucions, la Generalitat assumeix la responsabilitat de promoure el paper de les dones, tal com diu el director de l'ICEC, Xavier Díaz: "És una realitat a treballar, com ja fem en altres sectors culturals, perquè hi hagi més projectes musicals liderats per dones. No només cal pensar en la possibilitat d'introduir quotes a les línies de subvenció existent, sinó també accions complementàries com formació o consultories que permetin un major apoderament de futures professionals del sector".

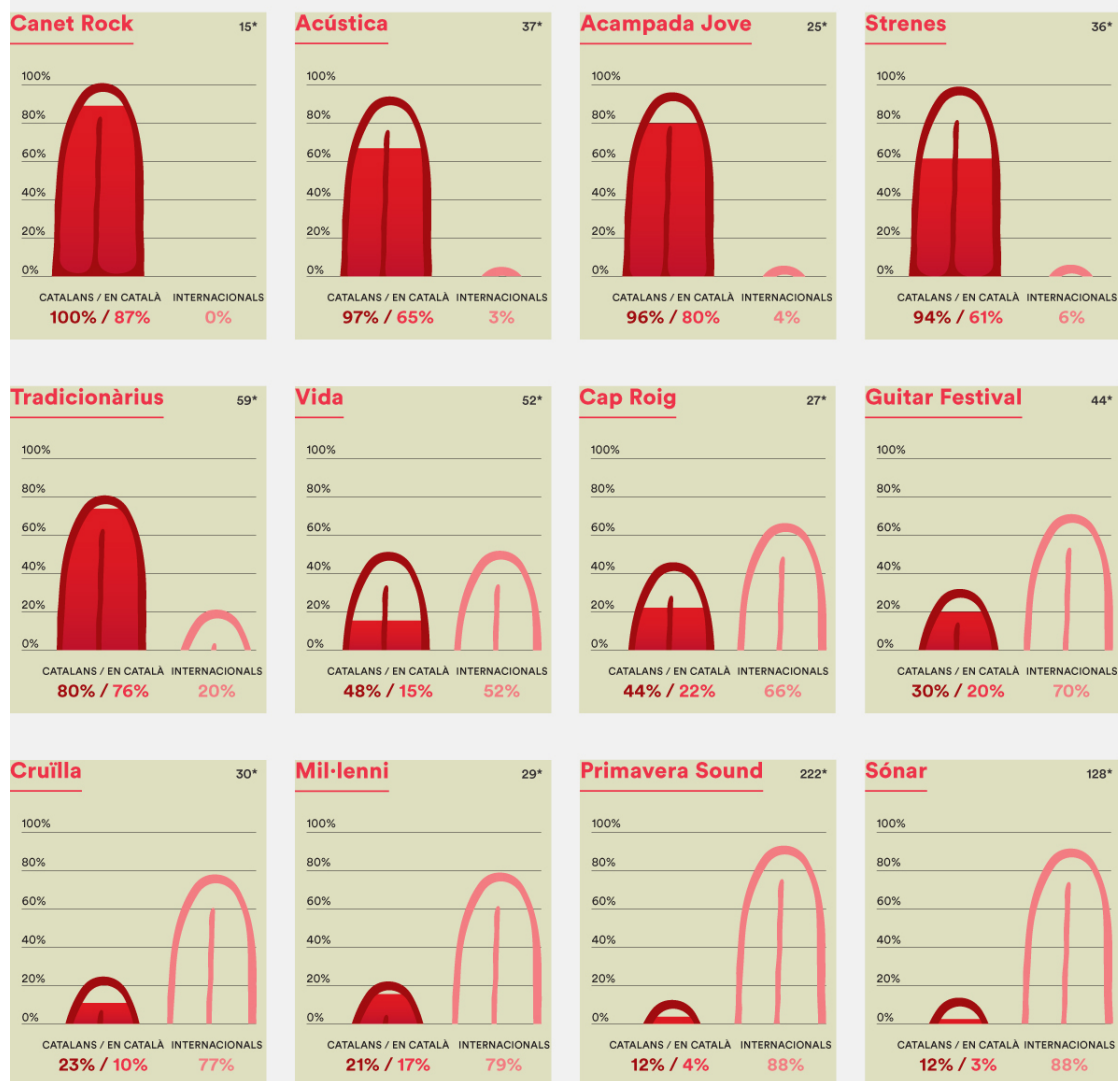
Cançons amb llengua

La presència d'artistes catalans i d'expressió en llengua catalana sí que està regulada per normativa i és un dels aspectes que es valoren a l'hora d'atorgar les ajudes als promotors. Això ha permès que la presència d'artistes nacionals i en català hagi augmentat de manera notòria els darrers anys, i que siguin presents d'una manera o altra a totes les programacions dels festivals. Dels 663 artistes programats l'any 2016 als 12 festivals analitzats, 165 canten en català (25%) i 255 són grups originaris d'arreu dels Països Catalans (38%). Aquesta estadística indica que d'entre tots els artistes catalans inclosos als cartells, el 65% fan cançons en català.

La mateixa tendència es detecta a l'Enquesta de Consum Cultural a Catalunya, en què el català creix fins al 42% com a llengua de l'últim concert, tot i que el castellà (50,3%) i l'anglès (43,3%) se situen clarament per davant. El Departament de Cultura impulsa diverses accions per revertir el desequilibri: "Hem de seguir amb una política de permanent revisió i millora, que demostra que en tots els gèneres musicals hi ha més presència de la llengua catalana que fa alguns anys. Les bases de subvenció premien els projectes que més utilitzen el català o l'aranès, obligant a un mínim per sota del qual no hi ha ajudes. Els promotors i programadors saben que de tots els estils hi ha creadors i intèrprets catalans i que canten en català, i a més que són capaços d'omplir l'escenari més difícil. Sortosament, la quantitat de creadors va acompanyada de qualitat i és un moment de gran intensitat". En aquest sentit, hi contribuirà la reincorporació a la FM d'iCat.cat, en la línia de països com França, on les emissores programen del 40% al 65% de música francesa i també grups emergents.

Artistes catalans i en català a les programacions dels festivals catalans de referència 2016

* Nombre d'actuacions programades

En qüestió de llengua i dels grups catalans, sobresurten els cartells del Canet Rock (100% PPCC i 87% en català), l'Acústica (97% i 65%) i l'Acampada Jove (96% i 80%). Sota la direcció artística de Gerard Gómez del Moral, el festival vinculat a les JERC té un objectiu clar: "A l'inici era impensable un festival amb un cartell dedicat a música en català. Sortosament l'aposta ha estat positiva i l'escena és ara molta i diversa. Programem artistes consolidats i emergents per convertir el festival en aparador del que es cou en la música del país". Per saber què cal programar, l'Acampada fa tasca d'observació arreu dels territoris de parla catalana: "El Concurs de Música Jove arriba arreu dels Països Catalans i permet al guanyador actuar a l'escenari principal". La dinàmica ha permès descobrir **La Terrasseta de Preixens**, **Auxili** o **Animal**: "A **Txarango** ja els vam programar el 2011 entre **La Pegatina** i **Els Pets**. I quan l'Acampada Jove es feia a Sant Celoni hi va tocar l'antiga formació d'Alguer Miquel, **Vall Folk Ska**. A més, escollim grups en col·laboració amb el públic, que mostra les preferències a través de les xarxes socials".

Després de tancar sis edicions al capdavant, Gómez del Moral passarà enguany el relleu a Pau Morales, amb la idea de solucionar l'únic punt feble: "Cal potenciar que el món de la música deixi de ser tan masculinitzat".

A l'altre costat de la balança cal citar la insuficient presència de música en català al Primavera Sound (4%) o al Sónar (3%), tot i que en aquest cas s'exclou per la particularitat de l'electrònica. Als dos festivals, però, els artistes nacionals només suposen un 12% del cartell, igual que passa al Mil·lenni (21%) o al Cruïlla (23%), per sota del 25% que s'estimaria com a recomanable.